

WYKORZYSTYWANIE PRZEPISÓW Z ZAKRESU PLANOWANIA I ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO, JAKO NARZĘDZIA OCHRONY I KSZTAŁTOWANIA KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

USE REGULATIONS FROM THE SCOPE OF PLANNING AND LAND DEVELOPMENT, AS A TOOL FOR CONSERVATION AND DEVELOPMENT OF CULTURAL LANDSCAPE

mgr inż. Małgorzata SZUMSKA

mgr inż. Tomasz KOŚCIELECKI

Koło Oddziału Warszawskiego SIMP przy Centrum Rzeczoznawstwa Budowlanego, Warszawa

Artykuł recenzowany

Streszczenie

Artykuł zwraca uwagę na potrzebę integrowania krajobrazu kulturowego z planowaniem przestrzennym. Artykuł ma celu przedstawienie zmian, jakie zaszły w ostatnich latach w przedmiotowym obszarze.

Słowa kluczowe: Krajobraz kulturowy, ochrona krajobrazu, planowanie i zagospodarowanie przestrzenne

Summary

Article draws attention to the need to integrate the cultural landscape of spatial planning. The article is to present the changes that have occurred in recent years in this area.

Keywords: The cultural landscape, landscape protection, planning and land use planning

Wprowadzenie

Krajobraz to ogół właściwości przyrodniczych i antropogenicznych cechujących określony teren, to integracja środowiska przyrodniczego i kulturowego tworzących wspólnie pojęcie krajobrazu. Krajobraz w języku potocznym odnosi się do określenia pewnego widoku.

Aby krajobraz mógł spełniać swoje zadania, wymaga podejmowania przez człowieka takich działań, jak jego ochrona i kształtowanie. Ochrona ma na celu utrzymanie i pielęgnowanie dotychczasowych wartości krajobrazu oraz zapobieganie jego szkodliwym zmianom. Ochrona krajobrazu ma swoje podstawy prawne w wielu aktach prawnych odnoszących się między innymi do ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego. Kształtowanie krajobrazu to obszar architektury krajobrazu, która została zdefiniowana przez Charlesa Eliota, w końcu XIX wieku w Stanach Zjednoczonych. Eliot definiuje architekturę krajobrazu jako sztukę, której najważniejszą funkcją jest tworzenie i ochrona piękna w otoczeniu siedzib ludzkich oraz w naturalnej scenarii kraju. W Polsce architektura krajobrazu jest stosunkowo młodą dziedziną. Charakteryzuje się wykonywaniem opracowań badawczych i projektowych oraz działaniami w zakresie kształtowania krajobrazu na poziomie planów regionalnych i miejscowych, w tym parków narodowych i krajobrazowych oraz historycznych układów urbanistycznych i ruralistycznych. Ma za zadanie kształtować harmonijny krajobraz i piękno w naszym otoczeniu.

Krajobraz kulturowy jest natomiast takim zapisem historii, na którego cechy składają się jednakowo czynniki pierwotne pochodzące od natury oraz wtórne będące wynikiem działalności człowieka. Krajobraz kulturowy odzwierciedla rozwój terenów oraz społeczeństwa w świetle dokonujących się przemian ideowych, ustrojowych, ekonomicznych i społecznych. Krajobraz ten nie ma zidentyfikowanego ostatecznego kształtu, gdyż ulega on ciągłym zmianom zachodzącym w kolejnych epokach historycznych.

Uwarunkowania prawne związane z ochroną krajobrazu kulturowego w Polsce

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z racji swojej najwyższej mocy prawnej określa podstawowe zasady regulujące ochronę dziedzictwa kultury w Polsce. Już w preambule podkreśla się istnienie po stronie wszystkich obywateli obowiązku przekazania przyszłym pokoleniom wszystkiego, co cenne z ponad tysiącletniego dorobku naszego kraju. W obowiązującej ustawie zasadniczej artykuły 5 i 6 Konstytucji RP stanowią, że „Rzeczpospolita Polska strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”, „Rzeczpospolita Polska stwarza warunki upowszechniania i równego dostępu do dóbr kultury, będących źródłem tożsamości narodu polskiego, jego trwania i rozwoju”.

Europejska Konwencja Krajobrazowa

Międzynarodowym aktem prawnym dedykowanym w całości ochronie krajobrazu jest sporządzona we Florencji 20 października 2000 r. Europejska Konwencja Krajobrazowa, której głównym celem jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, a także organizowanie współpracy europejskiej w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. EKK pełni rolę wytycznych w tym obszarze, ma również za zadanie wprowadzenie obowiązujących standardów prawa w zakresie planowania i ochrony krajobrazu.

W celu realizacji zapisów Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, przez państwa Członkowskie Rady Europy podejmowane są działania zmierzające do identyfikacji własnych krajobrazów, podnoszenia świadomości społecznej, określania celów jakości krajobrazu oraz współpracy transgranicznej. Za pomocą Konwencji, instrumentu poświęconego w całości ochronie krajobrazów w Europie, Państwa Członkowskie w trosce o osiągnięcie trwałego i zrównoważonego rozwoju uznają, że krajobraz jest ważną częścią jakości życia ludzi zamieszkujących w różnych miejscach, zarówno w obszarach miejskich, jak i wiejskich, w obszarach zdegradowanych, oraz w obszarach o wysokiej jakości, w obszarach uznawanych jako charakteryzujące się wyjątkowym pięknem, a także w obszarach pospolitych. Ponadto Państwa Członkowskie stwierdzają, że krajobraz przyczynia się do tworzenia kultur lokalnych, jest również podstawowym komponentem europejskiego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, jest kluczowym elementem dobrobytu całości społeczeństwa i jednostek, oraz że jego ochrona, a także gospodarka i planowanie niesie w sobie prawa i obowiązki dla każdego człowieka.

Europejska Konwencja Krajobrazowa definiuje krajobraz jako fragment powierzchni ziemi postrzegany przez ludzi jako obszar, którego charakter jest wynikiem działania i interakcji czynników przyrodniczych i antropogenicznych. Definicja ta odzwierciedla pogląd, że krajobraz stanowi całość, której składowe przyrodnicze i kulturowe należy ujmować i rozpatrywać łącznie.

Europejska Konwencja Krajobrazowa została ratyfikowana przez Polskę 27 września 2004 r. a z dniem 1 stycznia 2005 r., weszła w życie. Polska jako jej sygnatariusz podjęła się między innymi prawnie uznać krajobraz za ważny składnik otoczenia ludzkiego oraz ustanowić i wdrażać politykę krajobrazową mającą na celu ochronę krajobrazu, zarządzania i planowania oraz integrowania pojęcia krajobrazu z tematyką planowania przestrzennego.

Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu

W Polsce od wielu lat podkreślano, że brak jest całościowej i przejrzystej ochrony krajobrazu, a ochronie podlegają tylko jego poszczególne elementy. Od lat mówiło się, że powinna powstać „ustawa krajobrazowa” porządkująca i łącząca w jeden dokument rozproszone i często niespójne zapisy dotyczące krajobrazu, znajdujące się w różnych

ustawach takich jak: ustawa o ochronie przyrody, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Po 10 latach od wejścia w życie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej w dniu 24 kwietnia 2015 r. została uchwalona ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, która weszła w życie dnia 11 września 2015 r. Należy podkreślić jednak fakt, iż nie doczekaliśmy się jednolitej ustawy chroniącej krajobraz, a tzw. ustawa krajobrazowa wprowadza jedynie zapisy dotyczące krajobrazu do aktów już istniejących takich jak ustawy Kodeks Wykroczeń, o drogach publicznych, Prawo budowlane, Prawo ochrony środowiska, o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, o ochronie przyrody oraz o udostępnianiu informacji o środowisku. Ustawa wprowadza do wymienionych aktów prawnych definicje: krajobrazu kulturowego, przyrodniczego, priorytetowego oraz re-definiuje takie pojęcia jak tablice reklamowe, szylidy, czy urządzenia reklamowe. Podkreśla się, że ustawa ma zadbać o ład przestrzenny i ochronę krajobrazu a przede wszystkim pomóc samorządom w uporządkowaniu między innymi obecności reklam w przestrzeni publicznej. Ustawa poszerza uprawnienia w zakresie planowania przestrzennego organom wojewódzkim, które do tej pory miały dość ograniczone możliwości wpływania na zagospodarowanie przestrzenne gmin z uwagi na fakt, iż plan wojewódzki nie jest aktem prawa miejscowego. Ustawa na poziomie województwa odnosząc się do kwestii krajobrazu, nakłada na szczebel województwa obowiązek sporządzania audytów krajobrazowych. W związku z tym dokumenty planistyczne sporządzane w gminie muszą uwzględniać stan krajobrazu województw w tym ustalenia wynikające audytów krajobrazowych.

Ustawa, definiując pojęcie krajobrazu kulturowego, wprowadza je do ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, natomiast definiując pojęcie krajobrazu priorytetowego, wprowadza je do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Analizując zapisy ustawy, nasuwa się pytanie, czy ta oczekiwana od wielu lat ustawa chroni krajobraz, czy chroni tylko widok? Czy w związku z tym nie należy rozgraniczyć znaczenia pojęciowego ochrony krajobrazowej od ochrony widoku?

Ustawa, która w swoich założeniach miała służyć ochronie krajobrazu, w pierwszej kolejności skupia się głównie na elementach wizualnych.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami

W Polsce ochrona krajobrazu kulturowego ma swoje podstawy prawne w ustawie z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ustawa ta stanowi konkretyzację unormowań prawnych zawartych w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

W ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami uwzględniającej zapisy tzw. ustawy krajobrazowej po-

jawiała się definicja krajobrazu kulturowego wyrażona jako „postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka”. Krajobraz kulturowy zgodnie z art. 6 ustawy, jako zabytek przestrzenny podlega, bez względu na stan zachowania, ochronie i opiece. W celu zapewnienia tej ochrony oraz zachowania wyróżniających się krajobrazowo terenów rada gminy może utworzyć park kulturowy.

Akt ustanawia cztery prawne formy ochrony zabytków. Przepisy ustawy wskazują, że formami tymi jest:

1. wpis do rejestru zabytków,
2. uznanie za pomnik historii,
3. utworzenie parku kulturowego,
4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wskazane w ustawie prawne formy ochrony zabytków sprowadzają się do przyjęcia rozwiązań pozwalających w jak najbardziej skuteczny sposób chronić dobra kultury, a także mają pozwolić na ich właściwe zachowanie.

Ustawodawca przewidział również konieczność uwzględniania warunków ochrony zabytków przy sporządzaniu oraz aktualizacji dokumentów planistycznych takich jak:

- koncepcja przestrzennego zagospodarowania kraju,
- strategia rozwoju województw,
- plan zagospodarowania przestrzennego województwa,
- plan zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej,
- analizy z zakresu zagospodarowania przestrzennego powiatu,
- strategia rozwoju gminy,
- studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego,
- decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzja o warunkach zabudowy, decyzja o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

W wymienionych dokumentach planistycznych sporządzanych na wszystkich poziomach planowania przestrzennego tj. krajowym, wojewódzkim oraz gminnym, w szczególności uwzględnia się krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, określa się rozwiązania niezbędne do zapobiegania zagrożeniom dla zabytków, jak zapewnienia im ochrony przy realizacji inwestycji oraz przywracania zabytków do jak najlepszego stanu, oraz ustala się przeznaczenie i zasady zagospodarowania terenu uwzględniające opiekę nad zabytkami.

Ustawa o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym

Jednym z bardzo ważnych instrumentów ochrony dziedzictwa kulturowego oraz ochrony i kształtowania krajobrazu kulturowego jest planowanie przestrzenne.

Pamiętając, że jednym z celów Europejskiej Konwencji Krajobrazowej jest integrowanie ochrony krajobrazu z planowaniem przestrzennym, podstawowym narzędziem w przedmiotowym zakresie jest ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Ustawa określa zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki samorządu terytorialnego i organy administracji rządowej oraz zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczania terenów na określone cele. Ustala zasady ich zagospodarowania i zabudowy, przyjmując ład przestrzenny i zrównoważony rozwój za podstawę tych działań.

Analizując tereny, o wysokich walorach krajobrazowych i kulturowych, czyli taką przestrzeń, która jest dobrem ograniczonym i wręcz niemożliwym do odtworzenia, należy zwrócić uwagę, że w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym uwzględnia się takie elementy dotyczące tych wartości jak:

- wymagania ładu przestrzennego, w tym urbanistyki i architektury,
- walory architektoniczne i krajobrazowe,
- wymagania ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, dóbr kultury współczesnej.

W ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, uwzględniającej zapisy ustawy. O zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, zostały dodane nowe definicje takie jak: reklama, tablica reklamowa, urządzenie reklamowe, szyld, krajobraz i krajobraz priorytetowy.

Wprowadzona do ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym definicja krajobrazu wskazuje, że „należy przez to rozumieć postrzeganą przez ludzi przestrzeń zawierającą elementy przyrodnicze lub wytwory cywilizacji, ukształtowaną w wyniku działania czynników naturalnych lub działalności człowieka”. Definicja ta określa krajobraz w sposób ogólny w odróżnieniu od podlegającym szczególnej ochronie krajobrazie priorytetowym. Krajobraz ten definiowany jest w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jako „krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania”.

Tematyka związana z ochroną dziedzictwa i krajobrazu kulturowego jest obecna w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nie tylko w skali lokalnej i regionalnej, ale również od roku 2011 w skali krajowej. Świadczy o tym wprowadzenie tych zagadnień do Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, najważniejszego dokumentu planistycznego w naszym kraju. KPZK 2030

jest dokumentem będącym zapisem najważniejszych kierunków polityki przestrzennej państwa, jest wizją jego zagospodarowania uwzględniającą zasady zrównoważonego rozwoju kraju w oparciu o przyrodnicze, kulturowe, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania. Jest dokumentem, który określa również wymagania w zakresie ochrony środowiska i ochrony zabytków z uwzględnieniem obszarów podlegających tej ochronie.

Mając na względzie to, aby planowanie przestrzenne w Polsce nie było podporządkowane celom doraźnym a przede wszystkim inwestycjom, już w dokumencie planistycznym sporządzanym na szczeblu kraju, podkreśla się potrzebę opracowania metodologii oraz stworzenia odpowiedniego systemu ochrony, oraz określenia granic przestrzeni i obiektów poddanych ochronie lub wskazanych do ochrony. Obszary takie mają zostać wyodrębnione w planach zagospodarowania przestrzennego województw, jako ustalenia wiążące. Należy podkreślić, że jedną z plansz mapowych zamieszczonych do KPZK 2030 jest mapa zatytułowana „Krajobraz kulturowy”, w której znalazły się między innymi granice obszarów historyczno-kulturowych. W KPZK 2030 uznano, że we współczesnym krajobrazie kulturowym istnieje swego „pamięć historyczna” wyrażająca się w cechach tożsamościowych regionów, a krajobraz kulturowy jest zapisem dziejów historii. Zdecydowanie inaczej ocenia się dany krajobraz lub region, jeśli ma się o nim uświadomioną wiedzę historyczną i wyrobioną opinię.

Na poziomie regionalnym, w celu określenia polityki przestrzennej województwa opracowywany jest plan zagospodarowania przestrzennego województwa, w którym uwzględnia się ustalenia koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju. Określa się w nim między innymi: system obszarów chronionych, w tym obszary ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego, ochrony uzdrowisk oraz dziedzictwa kulturowego i zabytków, oraz dóbr kultury współczesnej, obszary problemowe.

Z uwagi na fakt, iż dokumenty planistyczne sporządzane na poziomie gminy są opracowywane dla małych obszarów, często ulegają zmianom, są inspirowane presją inwestorów i dzielą krajobraz na fragmenty, brakuje w nich spójności pomiędzy dokumentami planistycznymi obowiązującymi w sąsiednich gminach zawierającymi sprzeczne zapisy dotyczące tego samego krajobrazu, wprowadzono obowiązek sporządzenia dla obszaru województwa nie rzadziej niż raz na 20 lat – audytu krajobrazowego, którego celem jest identyfikacja krajobrazów występujących na całym obszarze województwa, określenie ich cech charakterystycznych oraz dokonanie oceny ich wartości. W audycie określa się lokalizację krajobrazów priorytetowych, lokalizację i granice parków kulturowych, narodowych, krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu, obiektów znajdujących się na listach Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO lub obszarów i obiektów proponowanych do umieszczenia na tych listach. Dodatkowo w audycie powinny zostać wskazane zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów, rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazu, lokalne

formy architektoniczne zabudowy w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Na szczeblu gminy sporządzane są dwa dokumenty planistyczne, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego oraz miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego. Plan miejscowy w omawianym zakresie określa: zasady ochrony i kształtowania ładu przestrzennego, zasady ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu, zasady kształtowania krajobrazu, zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków, w tym krajobrazów kulturowych oraz dóbr kultury współczesnej. Plan miejscowy sporządzany jest fakultatywnie, jednak w przypadku utworzenia na terenie gminy obszaru chronionego krajobrazu, parku kulturowego sporządzany jest obowiązkowo. Prawo miejscowe, którym jest miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego obok prawa powszechnie obowiązującego, jest najważniejszym narzędziem realizacji ochrony dziedzictwa kulturowego. W związku z powyższym należy uznać, że urzeczywistnienie wizji koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, wskazań audytu krajobrazowego, polityki przestrzennej zawartej studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania następuje dopiero w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, narzędziu planistycznym mającym wymiar prawa miejscowego. Poprzez władztwo planistyczne oraz kompetencje w zakresie przeznaczania terenów na określone cele, które posiada tylko gmina, to właśnie w gminach, następuje uściślenie i faktyczna realizacja gospodarki przestrzennej.

Jednoznacznie podkreślić należy, że formy ochrony krajobrazu są ściśle powiązane z instrumentami o charakterze planistycznym, począwszy od koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, na miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego kończąc.

Podsumowanie

W celu stworzenia systemu zmierzającego do zahamowania postępującej degradacji środowiska kulturowego, nieodwracalnej utraty krajobrazów historycznych i tworzących tożsamość miejsca, w tym rozwiązania konfliktów społecznych związanych z degradacją przestrzeni przyrodniczej, zabytkowych zespołów urbanistycznych i ruralistycznych, zabytków architektonicznych, konieczne jest wprowadzenie do dokumentów planistycznych wszystkich szczebli, zintegrowanej ochrony środowiska kulturowego umożliwiającej gospodarowanie krajobrazem.

Problematyka odnosząca się do ochrony krajobrazu kulturowego jest ważnym interesem publicznym i ważnym elementem zrównoważonego rozwoju. Ochrona dóbr kultury oraz krajobrazu kulturowego służy utrzymaniu tożsamości państwa, regionów i tożsamości społeczeństwa. Pamiętając, że krajobraz jest takim komponentem środowiska, który w bardzo dużym stopniu jest podatny na niekorzystne zmiany spowodowane działalnością człowieka a pielęgnacja wartości związanych z dziedzictwem kulturowym to ważny przejaw dbałości o naszą tożsamość narodową.

Krajobraz kulturowy powinien być kształtowany w każdym wymiarze podejmowanych działań przestrzennych,

dostosowując te działania do zachodzących zmian gospodarczych i społecznych.

Wskazać należy, że tylko jednoczesne wykorzystywanie wszystkich instrumentów ochrony krajobrazu może skutecznie przyczynić się do zachowania naszego dziedzictwa narodowego. Dziedzictwa, które zostało przekazane nam pod opiekę przez poprzednie pokolenia, dziedzictwa, które mamy obowiązek przekazać w jak najlepszym stanie przyszłym pokoleniom.

Należy jednakże podkreślić, że aby tak się stało ochrona dóbr kultury, krajobrazu kulturowego Polsce powinna mieć wymiar nie tylko regulacyjny, ale również motywacyjny.

Bibliografia

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. nr 78, poz. 483 z późniejszymi zmianami).
2. Europejska Konwencja Krajobrazowa (Dz. U. z 2006 r. nr 14, poz. 98).
3. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. 2015 poz. 774 z późniejszymi zmianami).
4. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2014 r. poz. 1446 z późniejszymi zmianami).
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2016 poz. 778 z późniejszymi zmianami).
6. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Komentarz. Wydanie 2. wyd. Wolters Kluwer Warszawa, 2016.
7. Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Komentarz. wyd. Wolters Kluwer. Warszawa, 2016.
8. Proces inwestycji budowlanych. Zagadnienia prawne. wyd. Wolters Kluwer. Warszawa, 2015.
9. Baryłka A., Okresowe kontrole obiektów budowlanych w procesie ich eksploatacji. Wyd. Centrum rzeczoznawstwa Budowlanego, Warszawa, 2016.
10. Baryłka A., Baryłka J., Eksploatacja obiektów budowlanych. Poradnik dla właścicieli i zarządców nieruchomości. wyd. CRB, Warszawa, 2016.
11. Szumska M., Problematyka gospodarowania przestrzenią w świetle ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Inżynieria Bezpieczeństwa Obiektów Antropogenicznych, nr 2/2016.

II Międzynarodowa konferencja naukowo-techniczna

“PROBLEMY INŻYNIERII BEZPIECZEŃSTWA OBIEKTÓW ANTROPOGENICZNYCH”

Warszawa, 16-17 listopad 2017r.

Organizatorzy konferencji:

ODDZIAŁ
WARSZAWSKI
SIMP

Centrum
Rzeczoznawstwa
Budowlanego

www.inzynieriabezpieczenstwa.com.pl/konferencja-iboa